

Årsrapport – God och nära vård 2021

SKR:s stöd för en omställning av hälso- och sjukvården
med primärvården som nav

Förord

I enlighet med överenskommelsen om en God och nära vård 2021 – En omställning av hälso- och sjukvården med primärvården som nav, ska Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) inkomma med en årsrapport senast den 31 mars 2022 till Socialdepartementet. SKR har erhållit 53 miljoner kr inom ramen för överenskommelsen för att stödja kommuner och regioner.

Stockholm, april 2022

Fredrik Lennartsson
Avdelningsdirektör

Emma Spak
Sektionschef

Avdelningen för vård och omsorg

Innehåll

Generella bedömningar	5
Utvecklingen av den nära vården med primärvården som nav	6
Stöd till det strategiska omställningsarbetet.....	6
Stöd till regioner och kommuner – några exempel	6
Styrning av hälso- och sjukvården, ersättningsmodeller, uppföljning mm	9
Förändringsledning.....	11
Spridning av goda exempel och erfarenhetsutbyte.....	12
Kommunikation som verktyg för att driva omställningen.....	13
Stöd till kompetensförsörjning och forskning	14
Personcentrerade, sammanhållna, proaktiva och rehabiliterande insatser och arbetssätt med stöd av digital teknik	15
Ökad tillgänglighet till primärvården med nya arbetssätt	17
Delaktighet och samskapande - Patientkontrakt.....	20
Visualisering på 1177.se	21
Stimulera och stödja regionerna	21
Min vårdplan cancer och personcentrerade och sammanhållna vårdförlopp	22
Samarbete med kommunerna.....	22
Information om Patientkontrakt till invånare och patientorganisationer	22
Goda förutsättningar för vårdens medarbetare	24
Stöd i utbildning och lärande.....	24
Kompetensförsörjning och chefsstöd	25
Insatser inom ramen för Vision eHälsa 2025.....	32
Överblick och information om samtycken	32
Strukturerad vårdinformation och standardisering	32
Trygg och säker informationshantering.....	32
Förstärkning av ambulanssjukvården	34
Strukturer för samverkan.....	34
Gränsöverskridande samverkan med nordiska grannländer	34
Prehospitla akutpsykiatriska bedömningar	34

Lärande under pandemin	34
Samverkan med andra aktörer.....	35
Förenklad rutin för beställning av transport.....	35

Generella bedömningar

I kommuner och regioner pågår mängder av aktiviteter för att utveckla den Nära vården, tillsammans men också var och en för sig. Trots att också detta år påverkats påtagligt av pandemin har engagemanget varit stort såväl från ledningsnivå som från verksamheter. SKR:s programledning för Nära vård får också fler frågor från andra delar av välfärden, exempelvis skola och samhällsplanering, om hur Nära vård påverkar deras ansvar och roll. Vår bedömning är att utvecklingen av omställningen är positiv och att SKR:s stöd är verksamt. Det finns ett stort behov av fortsatt stöd, både finansiellt, och annat stöd för verksamhetsutveckling. Det finns också behov av synligare samordning mellan olika nationella satsningar som har beröring med omställningen till Nära vård. De åtaganden för SKR som finns formulerade i överenskommelsen har varit kärnan i det stöd som erbjudits till kommuner och regioner och av den återkoppling vi får från kommuner och regioner är stödet viktigt och till nytta.

Utvecklingen av den nära vården med primärvården som nav

Stöd till det strategiska omställningsarbetet

Regionerna och kommunerna behöver stöd i omställningen till Nära vård. I detta arbete har SKR en central roll. Stödet ska utvecklas i nära samverkan med regioner och kommuner samt myndigheter och utgå från huvudmännens behov och förutsättningar.

Stöd till regioner och kommuner – några exempel

Programledningen för Nära vård inledde året med en digital turné från norr till söder, där alla län besöktes för att samtala om länets utveckling inom Nära vård. Turnén var lyckad och uppskattades av alla parter. Syftet var att bygga relation och på ett enkelt sätt ta del av både svårigheter och möjligheter i omställningsprocessen.

SKR:s samordnare för Nära vård har medverkat på ett stort antal forum, mötesplatser och konferenser både hos kommuner och regioner men också intresseorganisationer och andra aktörer. Som exempel kan nämnas Neuros kongress 2021 i september och Socialchefsdagarna i november. Det finns ett stort engagemang och intresse för omställningen av hälso- och sjukvården till Nära vård med primärvården som nav.

SKR:s bedömning är att de förflyttningar och värden som omställningen handlar om – fokus på person och relation, samordnat stöd utifrån personens fokus, proaktivt stöd för hälsa och funktionsförmåga och förstärkt samskapande mellan patient och profession - har bred förankring, och är efterlängtat inte minst från patient- och brukarrörelsen men också från professionsrörelsen. Denna kraft måste tas tillvara och också påverka nationella beslutsfattare att stödja omställningen långsiktigt.

De mötesforum, chefsgrupper och dialogforum med olika aktörer och intressenter som programledningen för Nära vård tidigare etablerat, har fortsatt under året. Alla möten har skett digitalt. Här nedan ges några exempel:

- Mötesforum Nära vård – Ett digitalt forum för information och erfarenhetsutbyte med personer/funktioner från alla län, både region och kommun. Dessa personer har i uppdrag att leda utvecklingsarbeten kopplat till nära vård, och ca 100 personer deltar. I de flesta län finns särskilda programsamordnare eller motsvarande, ofta en för länets kommuner och en för regionen, vars uppdrag är att samordna olika aktiviteter och projekt inom nära vård. Under året har mötesforum haft 10 digitala träffar.
- Chefsreferensgrupp – En gruppering av ett urval chefer från flera av SKR:s chefnätverk; kommundirektörer, regiondirektörer, socialchefer och hälso- och sjukvårdsdirektörer. Chefsreferensgruppen fungerar som ett strategiskt stöd för SKR:s samordnare för Nära vård. Under hösten har chefsreferensgruppen utökats med företrädare från regionernas kommunikationsdirektörer och ekonomidirektörer.
- Dialogforum med patient- och brukarrörelsen – Under året har programledningen träffat företrädare på nationell nivå från patient- och brukarrörelsen, vid fyra tillfällen. Patient- och brukarrörelsen bjuds också in till andra mötesplatser exempelvis Nära vårds forskningsfrukostar. Dialogforum fortsätter 2022.
- Dialogforum med fackliga företrädare – Detta forum etablerades under året. Dialogen handlar om omställningen till Nära vård och det som är viktigt för några av de större professionsgrupperna. I forumet träffas företrädare från SKR, Vårdförbundet, Vision, Sveriges Arbetsterapeuter, Läkarförbundet, Fysioterapeuterna, Kommunal, Psykologförbundet och Akademikerförbundet SSR.
- SKR har också under 2021 etablerat en digital mötesplats för kommunikatörer i kommuner och regioner som arbetar med omställningen till Nära vård. Under hösten 2021 hölls två träffar med erfarenhetsutbyte och dialog om kommunikationsfrågor.

Under året har också Kommundirektörernas nätverk valt att prioritera frågan om omställningen till Nära vård som ett av fem områden. En grupp kommundirektörer har fått ett särskilt ansvar att tillsammans med SKR:s samordnare fördjupa sig i vad omställningen innebär för den kommunala primärvården. Gruppen har bland annat träffat samtliga statliga utredare inom området och genomfört workshops. Arbetet hålls samman av SKR:s VD.

Samarbetet med kunskapsstyrningen för hälso- och sjukvård respektive socialtjänst har utvecklats under året. Ett exempel är samarbetet med Nationella pri-

märvårdsrådet, där båda huvudmännen för primärvård, kommun och region, har plats. Samordnaren för Nära vård ingår som ledamot i rådet. Rådets huvudsakliga uppdrag är att bidra till ökad kunskap och dialog både inom och mellan lokal, regional och nationell nivå, samt följa och analysera kunskapsutvecklingen och variationer i praxis inom primärvårdsområdet. Rådet ska också vara stöd i systemet för kunskapsstyrning i aktiviteter som rör primärvård och omställningen till Nära vård. Andra Nationella Programområden, så kallade NPO, ex vis NPO Psykisk hälsa, NPO Barn och unga samt NPO äldres hälsa har också haft Nära vård på agendan.

Internt inom SKR kopplar vi samman omställningen till Nära vård, Kraftsamling psykisk hälsa och Strategi för hälsa. Detta är ett sätt att visa våra medlemmar att dessa satsningar leder i samma riktning och att det förebyggande, hälsofrämjande och proaktiva förhållningssättet måste få plats. Exempel på aktiviteter under året är gemensamt deltagande i både nationella och länsvisa mötesplatser samt gemensamma skrivningar om vikten av förebyggande arbete i SKR:s ekonomirapport.

För att ta sig an komplexa utmaningar i Nära vård-omställningen har regioner och kommuner i fyra län (Uppsala län, Västernorrland, Värmland och Örebro län) fått tillgång till metoder och stöd inom bland annat design och datadrivet förändringsarbete, inom ramen för Hälsolabb¹. Arbetet i labbet utgår från patienters och brukares, men även medarbetares behov, erfarenheter och resurser. Regioner och kommuner deltar med både medarbetare från verksamheter, stödfunktioner och experter. Tillsammans genomförs interventioner eller experiment för att testa nya arbets- och förhållningssätt. De fyra länen har bland annat utforskat målbildsarbete Nära vård, jämlik barnhälsa, utveckling av en metodstödsorganisation för kommuner och region kring komplexa utmaningar, samskapande och medborgardialoger i glesbygd och förbättrat omhändertagande för personer med samsjuklighet. Hälsolabb har också samverkat med Samsjuklighetsutredningen och utredningen om en äldreomsorgslag.

Samverkan med myndigheter

SKR har ett gott samarbete med flera av de myndigheter som har regeringsuppdrag kopplade till Nära vård, bland annat Socialstyrelsen och Myndigheten för vård- och omsorgsanalys. Programledningen träffade också i slutet av året led-

---

¹ [Hälsolabb Nära vård](https://skr.se/skr/halsasjukvard/utvecklingavverksamhet/naravard/halsolab.46732.html)

(<https://skr.se/skr/halsasjukvard/utvecklingavverksamhet/naravard/halsolab.46732.html>)

ningen för Inspektionen för vård och omsorg med anledning av deras nya uppdrag vad gäller omställningen till Nära vård.

SKR har haft utsedda experter med i flera av de statliga utredningar som pågått eller fortfarande pågår, och som har koppling till Nära vård. Dessa personer ingår också i SKR:s interna programgrupp för Nära vård. Det gäller Samsjuklighetsutredningen, Utredningen om en sammanhållen god och nära vård för barn och unga, Tillgänglighetsdelegationen och Utredningen om en Äldreomsorgslag.

Programledningen har ett strategiskt samarbete med Socialstyrelsen bland annat kopplat till myndighetens uppdrag kring uppföljning av omställningen.

Både Socialstyrelsen och Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har under året medverkat på möten riktade dels till medlemmar dels till medarbetare på SKR som har arbetsuppgifter relaterade till Nära vård. SKR värdesätter myndigheternas arbete och är måna om en god dialog. Men vi delar inte alltid myndigheternas slutsatser och har ibland andra perspektiv på frågor kopplat till omställningen.

Samverkan med olika myndigheter sker också inom andra verksamhetsområden och kunskapsfält. Det gäller exempelvis kontinuerlig kontakt med Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd när det gäller barn och unga.

Styrning av hälso- och sjukvården, ersättningsmodeller, uppföljning mm

Under året har det interna samarbetet inom SKR utvecklats för att ge ett mer utvecklat stöd för ledning och styrning av Nära vård, och omställning av komplexa system. Detta har bland annat resulterat i att Nära vård har synliggjorts i flera av SKR:s ordinarie kanaler. Ett exempel är vårens och höstens Ekonomirapport² där båda rapporterna beskriver behovet av omställning till Nära vård, tillsammans med handfasta exempel på framgångsrika arbetssätt. Förebyggande och proaktiva arbetssätt för barn och ungas hälsa lyftes fram tillsammans med befolkningsinriktat arbete i primärvården. I ekonomirapporten lyftes också exempel på ekonomisk bärkraft i omställningen i form av en utvärdering av effekter av mobila team för sköra personer. Nära vård, Strategi för hälsa och

---

² [Ekonomirapporten](https://skr.se/skr/ekonomijuridik/ekonomi/ekonomirapporten.46417.html) (https://skr.se/skr/ekonomijuridik/ekonomi/ekonomirapporten.46417.html)

Kraftsamling för psykisk hälsa har genomfört gemensamma webbsändningar i samband med att ekonomirapporterna publicerades.

Arbetet med att göra beräkningar av den ekonomiska bärkraften i omställningen har fortsatt och tre genomlysningar av olika mobila arbetssätt har genomförts. Vilka alla visar på god kostnadseffektivitet och ökad kvalitet. Under våren startade SKR ett projekt om ändamålsenliga ersättningsmodeller. Projektet har hittills genomfört en kartläggning av ersättningsmodeller inom vårdval för regionernas primärvård och för regionernas specialiserade vård. Ett nätverk med personer från regionerna som särskilt arbetar med styrningsfrågor, startade under hösten. Arbetet fortsätter under 2022, bland annat med kartläggningar av kommunernas primärvård.

Leading Health Care har på uppdrag av Programledningen fördjupat förståelsen för vilka utmaningar som finns i uppföljningsprocessen när det gäller Nära vård. I rapporten Lärdomar av utvärdering av Nära vård³, ges sex konkreta utmaningar i olika delar av utvärderingsprocessen. Varje utmaning följs av ett resonemang kring möjliga orsaker och förslag på lösningar. Under året har Leading Health Care också haft ett uppdrag att ge stöd till systemanalys i Västerbottens län. Tillsammans med ledningen för Region Västerbotten och länets kommuner har lärprocesser och analyser gjorts av deras gemensamma arbetssätt. De generaliserbara lärdomarna redovisas under våren 2022.

Personens upplevelse och erfarenhet av delaktighet, tillgänglighet, samverkan och samordning är viktiga parametrar för att kunna följa både på nationell nivå och alla nivåer i kommuner och regioner. SKR vidareutvecklar nu metoden Webbkollen som utgår från trygghetsskapande samtal med personer som har komplexa vårdbehov. Göteborgsuniversitet har på uppdrag av Programledningen gjort en studie⁴ av verktyget Webbkollen. Syftet var att öka kunskapen om upplevelser och erfarenheter hos såväl patienter som uppringande personer av den strukturerade intervjumetoden. Med resultatet från studien som grund sker nu ett utvecklingsarbete för att utveckla Webbkollen som ett verktyg i den personcentrerade uppföljningen av Nära vård.

---

³ [Lärdomar av utvärdering av Nära vård](https://leadinghealthcare.se/wordpress/wp-content/uploads/2021/06/Lardomar-fran-utvardering-av-nara-varld_LHC.pdf) (https://leadinghealthcare.se/wordpress/wp-content/uploads/2021/06/Lardomar-fran-utvardering-av-nara-varld_LHC.pdf)

⁴ [Studie av Göteborgs universitet](https://www.gu.se/forskning/uppfoljning-av-nationell-punktmatning-webbkollen-efter-utskrivning-fran-sjukhus) (https://www.gu.se/forskning/uppfoljning-av-nationell-punktmatning-webbkollen-efter-utskrivning-fran-sjukhus)

I början på året publicerades den rapport med de indikatorer som SKR har valt för att följa omställningen Nära vård. Rapporten återfinns på Vården i siffror⁵, som är en samlingsplats för nyckeltal om hälso- och sjukvårdens kvalitet. Under året publicerades en första version av en infografik där avsikten är att spegla fokusförflyttningarna som präglar Nära vård. Infografiken uppdateras fyra gånger per år. På SKR-webben finns rapporter och länkar till publicerat stöd inom uppföljning nära vård⁶.

Under hösten påbörjades också en dialog om samarbete med Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) som ansvarar för databasen Kolada. Dialogen och samarbetet fortsätter under 2022, med riktningen att kunna presentera nyckeltal för Nära vård både för kommuner och regioner.

Inom ramen för arenan Hälsolabb har ett arbete gjorts för att utforska nya sätt att följa upp resultat, där fokus ligger på vad som är viktigt och värdeskapande för patienter, brukare och närstående. Detta resulterade i rapporten *Värde för vem?*⁷ - *Ett tjänstelogiskt perspektiv på invånarens värdeskapande i hälso-, sjukvård och socialtjänst*. Under hösten har arbetet fortsatt med att utveckla metoder för att fånga de värden som lyfts fram i rapporten.

Förändringsledning

Under året har SKR genomfört ledarskapsprogram såväl höst som vår, ett för tjänstepersoner och ett för förtroendevalda. Ledarskapsprogrammen har fokus på att stärka politikernas och ledarnas förmåga att leda omställning i komplexitet till Nära vård. Båda programmen har bestått av tre heldagsseminarier och tre halvdagsseminarier som alla getts digitalt. Mellan seminarierna genomför deltagarna ett hemarbete. Under året har nästan 3 000 personer från både kommuner och regioner deltagit i programmet.

Ledarskapsprogrammet får mycket fina recensioner, och Programledningen är glad och överväldigad av det stora intresset. Det visar att det finns ett stort intresse och engagemang för omställningen till Nära vård och omsorg. Programmet väcker också externt intresse och en forskargrupp från Stockholms universitet har under året gjort en förstudie som syftade till att utforska hur SKR:s

---

⁵ [Vården i siffror](https://vardenisiffror.se/Rapport/omstallningen-till-nara-var-d-2022) (https://vardenisiffror.se/Rapport/omstallningen-till-nara-var-d-2022)

⁶ [Uppföljning Nära vård](https://skr.se/skr/halsasjukvard/utvecklingavverksamhet/naravard/uppfoljning.46736.html)

(https://skr.se/skr/halsasjukvard/utvecklingavverksamhet/naravard/uppfoljning.46736.html)

⁷ [Värde för vem](https://experiolab.se/varde-for-vem/) (https://experiolab.se/varde-for-vem/)

ledarskapsprogram omsätts i det lokala arbetet med att leda och driva omställningen till Nära vård.

Som ett komplement till ledarprogrammet hölls en ledarskapskonferens i juni för att fördjupa digitaliseringens roll i omställningen till Nära vård.

Ledarskapsprogrammen för förtroendevalda och ledare fortsätter under 2022.

Spridning av goda exempel och erfarenhetsutbyte

Det pågår ett stort antal spännande utvecklingsarbeten runt om i hela landet. Det är en utmaning för SKR att fånga in allt. Programledningen använder olika kanaler för att bidra till spridning av lärande exempel, bland annat sociala medier (Twitter och LinkedIn) och SKR.se. Näravård-podden ger ut nya avsnitt varje vecka och är en viktig kanal som får allt fler lyssnare. Podden har i dagsläget cirka 1 500 unika lyssnare per avsnitt och har etablerat sig som en av Sveriges 10 populäraste poddar på Itunes inom kategorierna Myndighet & organisation samt Hälsa & motion/medicin. Antalet lyssnare ökade med ca 25 procent varje månad under 2021.

Under året har flera webinarier arrangerats med koppling till psykisk hälsa och de bedömningar som presenterades i betänkandet - SOU 2021:6 Rätt stöd till psykisk hälsa. Webinarierna var välbesökta, och nådde både verksamhetspersoner och personer med ledande och/eller strategiska funktioner från kommun och region, men också forskare, patienter, brukare och representanter från statliga myndigheter.

Under året har nya mötesformer provats genom digitala arenor där olika grupper och perspektiv inom ”närvård rörelsen” kan mötas för dialog och samskapande. Exempelvis i april då SKR bjöd in till knytkalas, och vid detta tillfälle provades en ny digital plattform som möjliggjorde att deltagarna kunde röra sig fritt mellan olika digitala samtalsrum med olika teman. Över 400 personer deltog på knytkalaset, som samlade patienter och brukare, anhöriga, forskare, företrädare från myndigheter och regeringskansliet, företrädare från olika professionsorganisationer, och politiker, chefer och ledare från regioner och kommuner. Det andra tillfället ägde rum i juni då programledningen bjöd in till Sommarmingel för samtal och dialog under mer avslappnade former.

Under året har två nya rapporter med sammanlagt 22 lärande exempel publicerats; Nära vård för barn och unga⁸ och Nära vård i hemmet för äldre⁹. Under våren publicerade SKR även en rapport¹⁰ som belyser hur barnhälsovården har påverkats av pandemin.

Erfarenhetsutbyten med fokus på lärdomar kring omställningen Nära vård sker både inom ramen för Nära vårds mötesplatser, exempelvis Mötesforum Nära vård, men också inom SKR:s ordinarie nätverk, exempelvis socialchefsnätverket. Nära vård har även kommunicerat ett 10-tal webbsända studiebesök som har arrangerats av Strategi för hälsa. Detta för att belysa framgångsrik samverkan i det främjande och förebyggande arbetet.

Kommunikation som verktyg för att driva omställningen

Kommunikation är ett viktigt verktyg för att dela kunskap och lärande om och i omställningen till Nära vård. Under året har flera nya inslag i kommunikationskonceptet växt fram, dels kopplat till pandemins påverkan på kommunikationsbehov dels kopplat till fördelarna med att driva rörelsen med inkluderande arbetssätt och i en samskapande anda. Programledningens digitala turné är ett exempel liksom arbetet med den mycket uppskattade podden, men också lärande exempel på SKR:s webb stödjer och driver rörelsen framåt. Två nya inslag i kommunikationen som också gett kraft i omställningen under våren är knytkalaset som anordnades för att stödja samskapande mellan olika aktörer, och Nära vårds morgonradio i samband med ”Vad är viktigt för dig dagen” med fokus på att samskapa tillsammans med invånare.

I slutet av året togs en första version av det som kallas ”Nära vårds utvecklingsresa” fram, en så kallad story board. Syftet är att på ett enkelt sätt presentera omställningsresan och de förflyttningar som görs inom Nära vård utifrån fyra perspektiv; styrning och ledning, nya tjänster och arbetssätt, kunskap och reformer samt forum för dialog och samverkan. Nära vårds utvecklingsresa kan både användas för kunskapshöjande insatser om omställningen, dess bakgrund och resultat, men också som underlag för dialog och fortsatt omställningsarbete.

---

⁸ [När vård för barn och unga](https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/naravardforbarnochunga.55507.html)

(<https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/naravardforbarnochunga.55507.html>)

⁹ [Nära vård i hemmet för äldre](https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/naravardihemmetforaldre.52088.html)

(<https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/naravardihemmetforaldre.52088.html>)

¹⁰ [Covid-19-pandemins påverkan på barnhälsovården](https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/covid-19-pandemins-paverkan-pa-barnhalsovarden.html) (<https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/covid-19-pandemins-paverkan-pa-barnhalsovarden.html>)

SKR har också tagit fram ett bildspel som kan användas av våra medlemmar, men också av andra, för att underlätta kommunikationen kopplat till Nära vård.

Fokus för kommunikationen 2021 har även varit att i större utsträckning stödja sammanhållna angreppssätt i utvecklingsarbetet. Ett exempel på detta är ett påbörjat arbete med att göra om innehåll och struktur på webbplatsen för att underlätta kommunikationen och informationssök om Nära vård och dess ingående delar.

Stöd till kompetensförsörjning och forskning

En nyhet för året är de forskningsfrukostar som Programledningen bjudit in till den första fredagen i varje månad. Initiativet har välkomnats och nått ut bra, både till SKR:s medlemmar och till andra aktörer exempelvis akademien. I genomsnitt deltar runt 300 deltagare vid frukostarna. Med forskningsfrukostarna vill Programledningen synliggöra relevant och aktuell forskning som stödjer näravårdomställningen. Årets åtta forskningsfrukostar har haft följande teman:

- Det personcentrerade förhållningssättet
- Ledning och styrning
- Hälsöfrämjande och förebyggande
- Prevention och barnfetma
- Egenvård och personal science
- Tjänstedesign och tjänsteforskning
- Kontinuitet
- Personcentrering – barn och unga med smärta

Under hösten arrangerades ett webinarie för att utforska och uppmärksamma behovet av bättre förutsättningar för forskning dels i den Nära vården dels om omställningen till den Nära vården. Inbjudna föreläsare var bland annat Sir Chris Ham från NHS, som talade om Integrated care. Men också ämnesrådet Madeleine Durbeej Hjalt från Vetenskapsrådet om rådets uppdrag att stödja forskning inom området. Webbinariet vände sig till FoU-chefer eller motsvarande inom både region och kommun samt till lärosäten. Webbinariet var startskottet för SKR:s fortsatta arbete kring förutsättningar för forskning kopplat till Nära vård.

Tillsammans med en mindre grupp företrädare för kommuner och regioner samt lärosäten har Nära vårds samordnare haft möten med Vetenskapsrådet samt med Tillgänglighetsdelegationen utifrån deras uppdrag och initiativ i frågan.

Läkartillgång i primärvården

En viktig förutsättning för en god kontinuitet i vården och en ökning av antalet patienter som har fast läkarkontakt, är tillgången på ST-läkare i allmänmedicin. Programledningen initierade därför i samarbete med SKR:s arbetsgivarpolitiska avdelning ett arbete med att kartlägga antalet ST-läkare i allmänmedicin såväl i regiondriven primärvård som hos privata utförare. Resultatet visar att antalet ST-läkare i allmänmedicin har ökat med 11 procent de senaste två åren. 2019 fanns 2 950 ST-läkare i allmänmedicin, 2021 fanns det 3 286 ST-läkare i allmänmedicin. Kartläggningen presenteras i rapporten Läkartillgång i Primärvård¹¹.

I övrigt hänvisar vi till avsnittet om Förutsättningar för vårdens medarbetare.

Personcentrerade, sammanhållna, proaktiva och rehabiliterande insatser och arbetssätt med stöd av digital teknik

Under våren startades en mötesplats mellan SKR, Nätverket Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård (HFS-nätverket) och fem regioner. Mötesplatsen är ett forum för att dela erfarenheter kring den regionfinansierade primärvårdens roll i det befolkningsinriktade förebyggande och främjande arbetet. De fem regioner som deltar har alla olika utvecklingsarbeten inom området.

Programledningen Nära vård valde i år att uppmärksamma ”Vad är viktigt för dig – dagen” genom en egen radiosändning, den 9 juni. Dagen startade med gäster som delade sina personliga berättelser, musik och samtal om personcentrering och Nära vård. Radiosändningen går att lyssna på i efterhand.

Inom ramen för Patientkontrakt har tre webinarier med fokus på invånar-/patientperspektivet genomförts. Webinarierna belyste olika metoder och arbetssätt för att öka personcentreringen såväl före, under och efter vårdmöten. Men också hur regioner och kommuner kan utveckla sitt samskapande med bland annat med patient- och brukarorganisationer på nya sätt, och hur grupputbildningar för olika patientgrupper kan utvecklas.

Barn och unga

---

¹¹ [Nästan alla på särskilda boenden har fast läkarkontakt](https://skr.se/skr/tjanster/press/nyheter/nyhetsarkiv/nastanallapasarskildaboendenharfastlakarkontakt.62023.html)

(<https://skr.se/skr/tjanster/press/nyheter/nyhetsarkiv/nastanallapasarskildaboendenharfastlakarkontakt.62023.html>)

Det nätverk som etablerades för kontaktpersoner i barnhälsovården i samband med den nationella satsningen, fortsätter att träffas regelbundet för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Årets träffar handlade bland annat om pandemins påverkan på barn, familjer och verksamhet, ökad tillgänglighet och samverkan med förskolan samt Socialstyrelsens förstudie om det nationella hälsovårdsprogrammet.

SKR har under året följt utredningen om en sammanhållen god och nära vård för barn och unga, och fört dialoger i olika sammanhang med våra medlemmar om hur barns och ungas rättigheter och behov kan mötas bättre.

Den nationella arbetsgruppen för barnhälsovård (NAG BHV) är en annan viktig yta för dialog och samskapande för nära vård för att utforma proaktiva och personcentrerade arbetssätt för de minsta barnen.

Under hösten genomfördes en workshop-serie för representanter från fyra av SKR:s chefsnätverk med fokus på samverkan för barn och ungas hälsa. Vid tre tillfällen träffades ett femtontal chefer från Socialchefs nätverket, Skolchefs nätverket, Nätverket för styrning och ledning av psykiatri samt Hälso- och sjukvårdsdirektörsnätverket för att ha dialog om Nära vård för barn och unga. Arbetet kommer att tas vidare under 2022 med syftet att arbeta mer tvärsektorielt för barn och ungas hälsa och hitta former för dialog på systemnivå.

Samverkan vid utskrivning från sjukhus

SKR har sedan 2016 erbjudit en mötesplats för dialog och erfarenhetsutbyte kopplat till lagstiftningen om samverkan vid utskrivning från slutenvård. Under året har fyra digitala möten arrangerats. Mötesplatsen fortsätter under 2022. Många goda exempel har delats, men också tid för erfarenhetsutbyte.

SKR har under åren utvecklat och etablerat uppföljning av samverkan vid utskrivning från sjukhus, och kan konstatera att samverkan har lett till förbättringar. Ett exempel är att antalet vård dagar på sjukhus för utskrivningsklara patienter inom somatisk vård har minskat med 75 % under dessa år. Det innebär bland annat att drygt 1 000 vårdplatser på sjukhus har frigjorts inom somatisk vård. Under hösten 2021 ses en viss försämring av resultaten och även ökad variation mellan regionerna.

SKR fortsätter att redovisa uppgifter om bland annat medelvårdtid som utskrivningsklar och antal vård dagar som utskrivningsklar per 1 000 invånare 65 år och äldre. Data redovisas månadsvis på Vantetider i vården¹².

Ökad tillgänglighet till primärvården med nya arbetssätt

Den kommunala hälso- och sjukvården behöver förstärkas och anpassas till dagens och morgondagens vårdbehov. Rapporten Nära vård i hemmet för äldre¹³ med exempel på nya arbetssätt färdigställdes i början av året. Två välbesökta webbkonferenser har genomförts i maj och november där de som utvecklade nya arbetssätt delade med sig av sina erfarenheter.

Rapporten Säkrare läkemedelsbehandling vid vård i hemmet – hur kan farmaceuten bidra?¹⁴ visar på hur yrkesgruppen farmaceuter kan bidra till att göra vård och omsorg i hemmet bättre och säkrare. Rapporten har tagits fram i samarbete med Sveriges Farmaceuter.

Regionerna har fortsatt sitt arbete för att öka tillgängligheten till barnhälsovården i syfte att nå ut till små barn och familjer som befinner sig i socioekonomiskt utsatta situationer. I många regioner pågår implementering av nya arbetssätt där exempelvis samarbete med tandvården och kommunernas förebyggande socialtjänst är en viktig del. Exempel på nya arbetssätt är utökade hembesöksprogram, närvaro i varandras verksamheter och gemensamma aktiviteter och processer. Pandemin har fortsatt påverka och försvåra planerade aktiviteter och samverkan.

Elevhälsans roll i Nära vård har varit en fråga som aktualiserats alltmer under året och kommer att vara ett område för SKR att utveckla under 2022. Exempel på hur första linje-verksamhet för barn och ungas psykiska hälsa kan bidra till ökad tillgänglighet, lyftes vid webinarium under hösten.

Under året arrangerade programgruppen för Nära vård tillsammans med Uppdrag psykisk hälsa sex webinarier med koppling till de bedömningar som

---

¹² [Utskrivningsklara patienter och patienter i slutet vård](https://www.vantetider.se/vantetiderivarden/vantetidsstatistik/vantetidsstatistikspecialiseradvard/utskrivningsklarapatienter.54395.html)

(<https://www.vantetider.se/vantetiderivarden/vantetidsstatistik/vantetidsstatistikspecialiseradvard/utskrivningsklarapatienter.54395.html>)

¹³ [Nära vård i hemmet för äldre](https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/nara-var-d-i-hemmet-for-aldre.html) (<https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/nara-var-d-i-hemmet-for-aldre.html>)

¹⁴ [Säkrare läkemedelsbehandling vid vård i hemmet – hur kan farmaceuten bidra?](https://www.sverigesfarmaceuter.se/globalassets/2-dokument/profession/sakrarelakemedelsbehandling-211028_slutversion.pdf) (https://www.sverigesfarmaceuter.se/globalassets/2-dokument/profession/sakrarelakemedelsbehandling-211028_slutversion.pdf)

föreslås i betänkandet SOU 2021:6 Rätt stöd till psykisk hälsa. Webbinarierna fokuserade på brukarperspektivet och goda exempel från hela landet, både från regionernas och kommunernas primärvård. Varje tillfälle hade olika tema bland annat Rätt stöd till psykisk hälsa, Vägen in och Organisering av primärvårdens insatser, samt insatser för barn och unga respektive äldres psykiska hälsa. Webbinarierna var mycket välbesökta, och nådde sammanlagt mer än 1 000 deltagare från både kommun och region, forskare, patienter, brukare och representanter från statliga myndigheter. Medverkade gjorde chefer och medarbetare från olika verksamheter och andra intresseorganisationer.

Digitala möjligheter som stöd i den Nära vården

Under hösten fick Inera programledningens uppdrag att genomföra projektet *Digitala möjligheter som stöd i den Nära vården*. Det övergripande syftet är att genom digitala möjligheter stödja omställningen till Nära vård och det personcentrerade synsättet. Projektet har tagit fram en GAP- analys som beskriver det digitala nuläget och som visualiserar behov och utmaningar i ett nyläge. Vidare har projektet tagit fram en färdplan med genomförandestrategi. Projektrapporten kommer att kommuniceras och tillgängliggöras under våren 2022.

Egenmonitorering

I alla regioner sker nu projekt, piloter och införande av digitala lösningar för egenmonitorering till bland annat patienter med kroniska sjukdomar som KOL, astma, hypertoni och hjärtsvikt. Det sker även initiativ inom specialistsjukvården exempelvis för gravida som behöver extra övervakning under sin graviditet. Egenmonitorering med digitala produkter prövas även för att motivera livsstilsförändring för exempelvis personer med beroendesjukdom.

För att öka utvecklingen av nya arbetssätt och införanden av digitala lösningar för egenmonitorering är det viktigt med samarbete och samordning mellan regioner, men även med berörda statliga myndigheter. Det handlar bland annat om att sprida konkreta erfarenheter samt skapa förutsättningar för införande.

Under hösten har ett arbete genomförts för att ta fram ett samlat kommunikationsmaterial om egenmonitorering. Materialet kommer att presenteras våren 2022.

SKR har tagit initiativ till ett nätverk där regionerna samverkar och samarbetar kring införande av digitala tjänster för egenmonitorering som en del av Nära vård omställningen.

Nära vård som grund för målbilden för framtidens 1177.se

I Ineras arbete med målbild för framtidens 1177.se utgör Nära vård en viktig bas. Samordnaren för Nära vård har därför ingått i den arbetsgrupp som under hösten arbetat fram en målbild för utveckling av 1177.se och dess roll i hälso- och sjukvårdssystemet och den Nära vården.

Relationsskapande och ökad kontinuitet

För att stödja arbetet med kontinuitet och fasta kontakter etablerades under året ett projekt inom SKR:s Nära vård-program. Projektet har omfattat två olika spår; dels att utveckla indikatorer för fast läkarkontakt och fast vårdkontakt dels läkarmedverkan i den kommunala primärvården och fast läkarkontakt för personer som bor i särskilda boende.

Inom ramen för denna del av projektet har fem workshops genomförts, och en ”tankesmedja”. Inriktningen har varit erfarenhetsutbyte kring kontinuitet och fasta kontakter, lärande exempel, hur vi kan mäta fasta kontakter samt forskning kring kontinuitet. Socialstyrelsen och Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har medverkat.

Här listas exempel på aktiviteter kopplat till utveckling av indikatorer för att mäta fasta kontakter:

- Ett förslag till mall har tagits fram tillsammans med patientkontrakt.
- Primärvårdskvalitet har utvecklat indikatorer för fast läkarkontakt tillsammans med bland annat Nationella primärvårdsrådet.
- Kontinuitetsindikatorerna i Primärvårdskvalitet kan nu följas på Vården i siffror för några regioner.
- Dialog med SKR:s nätverk Vårdval primärvård (regioner)
- Möten med FAMNA och Vårdföretagarna.
- Kartläggning av specialister i allmänmedicin
- Dialog med Inera om att möjliggöra information om fasta kontakter på 1177.se

Fast läkarkontakt och fast vårdkontakt i särskilt boende

Ett mål i överenskommelsen är att minst 80 procent av personer som bor i särskilt boende ska ha en fast läkarkontakt, vid utgången av år 2022. Inom ramen för SKR:s program för Nära vård har det under det gångna året utforskats vilka möjligheter som finns att följa upp dels läkarmedverkan i kommunal hälso- och sjukvård dels fast läkarkontakt för personer i särskilt boende.

Kontaktpersonerna för regioner och kommuner har på SKR:s uppdrag genomfört en punktmätning under v 48. Svarsfrekvensen var god, 282 kommuner inkom med svar. Resultatet¹⁵ visar att målen i överenskommelsen redan nu är uppnådda när det gäller fast läkarkontakt i särskilt boende. Av de som bor på särskilt boende har 93 % en fast läkarkontakt och 97 % har en fast vårdkontakt i form av en sjuksköterska i kommunen. Nu fortsätter utvecklingsarbetet. Några särskilt angelägna områden är:

- Uppföljning av individuell plan och fasta kontakter.
- Enhetliga tolkningar av fast vårdkontakt och fast läkarkontakt och förankring av begreppen.
- Informationsdelning över gränser.
- Kommunerna behöver bli producenter i NPÖ.

Delaktighet och samskapande - Patientkontrakt

Stödja regionerna att integrera Patientkontrakt i omställningen till en nära vård

Under året har Patientkontrakt integrerats i SKR:s program för Nära vård, och projektledare för Patientkontrakt är sedan hösten en del av programledning Nära vård. Patientkontrakt är också en återkommande dialogpunkt i programgruppen för Nära vård på SKR.

Samordnaren för Nära vård deltar regelbundet vid nätverksträffar med strategiska nyckelpersoner och regionernas projektledare för Patientkontrakt. Utvärdering från webinarier visar att samtliga regioner har integrerat Patientkontrakt i omställningen till en Nära vård. Digitala lärandeforum för projektledare som leder arbetet lokalt i regioner och kommuner har genomförts under året. Fokus har varit erfarenhetsutbyte. En återkommande fråga som diskuteras är regionernas olika IT system och förutsättningar att dokumentera överenskommelsen med patienten.

---

¹⁵ [Nästan alla på särskilda boenden har fast läkarkontakt](https://skr.se/skr/tjanster/press/nyheter/nyhetsarkiv/nastanallapasarskildaboendenharfastlakarkontakt.62023.html)

(<https://skr.se/skr/tjanster/press/nyheter/nyhetsarkiv/nastanallapasarskildaboendenharfastlakarkontakt.62023.html>)

Visualisering på 1177.se

Några regioner har varit piloter för att realisera ”långt hängande frukter” som identifierades i Ineras förstudie. Exempelvis möjlighet för patienter att via 1177 kommunicera med fast vårdkontakt och fast läkarkontakt via en meddelandetjänst. Även pilotprojekt ”Digitala tjänster i den Nära vården” tar upp behovet av sammanhållen vy på 1177.se.

Stimulera och stödja regionerna

Det nationella projektet har erbjudit regionerna möjlighet att söka medel för att genomföra så kallade testbäddar (pilotprojekt) för att utveckla kunskap och praktisk vägledning vid genomförande av Patientkontrakt. Testbäddar har genomförts i flera regioner men omfattningen har påverkats av pandemin, och har inte kunnat genomföras i planerad omfattning.

Berättelser och filmer har också tagits fram under året och publicerats på SKR:s webbplats. Pandemin påverkar dock möjligheterna för ett filmteam att resa och filma på plats. För att stödja regioner och kommuner i det lokala kontinuitetsarbetet har mallar för handlingsplanerna för Patientkontrakt och fast läkarkontakt tagits fram, och workshop har genomförts.

Trots pandemin så finns framgångsrika exempel. I en region har arbetet med att utveckla formerna för samverkan med patient- och brukarorganisationer tagit ett stort kliv. I en annan region har SKR:s testbäddsstöd bidragit till att lägga en grund för nya utbildningar som kan stärka både professionens och patientens förutsättningar att samskapa och lära tillsammans. Även arbete med kommunikationsmaterial har utvecklats, där det i en region exempelvis tagits fram visitkort om Patientkontrakt för väntrum på vårdcentral, och roll-ups för sjukhusentréer.

För att konkretisera det personcentrerade förhållningssättet inom de personcentrerade och sammanhållna vårdförloppen har ”persona” tagits fram. Lärdomarna från detta kommer integreras i befintligt stödmaterial. Läs mer om SKR:s stöd för införande av Patientkontrakt¹⁶.

---

¹⁶ [Införandestöd, patientkontrakt](https://skr.se/skr/halsasjukvard/utvecklingavverksamhet/naravard/patientkontrakt/inforandestodpatientkontrakt.28920.html)

(<https://skr.se/skr/halsasjukvard/utvecklingavverksamhet/naravard/patientkontrakt/inforandestodpatientkontrakt.28920.html>)

En studie har initierats med syfte att lära mer om vad som fungerar, för vem, när och hur. Arbetet under det året har visat att rörelsen är påbörjad men för att ställa om hela hälso- och sjukvården till att arbeta mer personcentrerat och samskapande finns det fortfarande mycket kvar att göra. Det är också en utmaning att binda samman standardisering, personcentrering och patientkontraktet som ett sätt att konkretisera och samskapa i praktiken. En skrift är under framtagande och planeras vara klar första kvartalet 2022.

Min vårdplan cancer och personcentrerade och sammanhållna vårdförlopp

Ett nära samarbete pågår mellan SKR:s projektledning för Patientkontrakt och regionernas kunskapsstyrning när det gäller Min vårdplan cancer. Patientkontrakt är integrerat i beskrivningarna av personcentrerade och sammanhållna vårdförlopp. Arbeta med strukturerad vårddokumentation pågår.

Samarbete med kommunerna

För att inkludera kommunerna i arbetet med Patientkontrakt har en workshop genomförts inom området äldre personer med omfattande behov, och en viktig fråga var hur SIP är en del i Patientkontraktet. För att stödja regionerna med arbetet med fasta kontakter har även gemensamma mötesplatser arrangerats med projektet om kontinuitet och fasta kontakter.

Vid samtliga webinarier under hösten inom ramen för ”Patientkontrakt invånare” har kommunrepresentanter bjudits in och deltagit.

Under året påbörjades ett arbete kring Patientkontakt och kommunal primärvård och befintligt arbete med individuell plan (SIP), och en workshops har genomförts.

Information om Patientkontrakt till invånare och patientorganisationer

Patientkontrakt har vid flera tillfällen varit en fråga för dialog när Programledningen Nära vård möter patient- och brukarrörelsen.

”Patientkontrakt invånare”, som är ett utvecklingsspår inom ramen för SKR:s stöd, har fortsatt att erbjuda mötesplatser under året där samskapande och metoder för det utforskats och diskuterats. Under hösten genomfördes tre webinarier som lyfte fram aktuella utvecklingsarbeten i två regioner. De handlade

om metodstöd/simulering för mer personcentrerade vårdmöten, lärande nätverk med patient- och brukarorganisationer, samt samskapande grupputbildningar enligt metoden Lära och bemästra. Varje webinarie samlade 50-60 deltagare från kommuner, regioner, civilsamhälle och enskilda patient- och närstående-representanter.

En lärdom från ”Patientkontrakt invånare” visar att personer i patientrollen ofta lyfter fortsatt behov av kunskapsstöd för att i högre grad kunna ta ansvar för att leva med sina kroniska sjukdomar. Patientkontraktet binder samman några av vårdens största utmaningar; delaktighet, tillgänglighet, samverkan och samordning. Ett viktigt budskap är att - när det blir svårt i praktiken för personer som lever med kroniska sjukdomar - så är det inte Patientkontrakt som är problemet. Patientkontraktet är snarare en del av lösningen. Personen i rollen som patient är hel, och kan inte delas i olika styckesfrågor. Hen lever i sin verklighet och ofta med flera kroniska sjukdomar samtidigt.

Goda förutsättningar för vårdens medarbetare

Stöd i utbildning och lärande

Stöd till Nätverksgemensam beredningsgrupp för utbildningsfrågor i hälso- och sjukvården

Under året har SKR bidraget med stöd till representanter från regionerna med ledande chefsbefattningar och som arbetar med utbildning- och kompetensförsörjningsfrågor. Ett fokus har varit goda miljöer för lärande. Utveckling av dessa miljöer utgör en essentiell del av en kunskapsorganisation i förändring. Miljöerna behöver särskilt utvecklas inom den nära vården. En uppbyggnad av den nära vården med primärvården som nav, behöver ha dessa miljöer. Utbildningar för hälso- och sjukvårdens legitimationsyrken vilar på två ben. Det ena benet är universitet och andra lärosäten, det andra benet finns i hälso- och sjukvårdens verksamheter. Goda miljöer för lärande möjliggör omsättande av kunskap i praktiken, exempelvis kunskapsstöd i kunskapsstyrningen för och i den nära vården.

Ledare på olika nivåer i hälso- och sjukvården, samt omsorgen, behöver i ökande grad skapa förutsättningar och synliggöra modeller för lärande. Ett ökat samarbete mellan verksamheterna och lärosätena har stimulerats. Stöd till arbetet med IT-stöd för lärande i vardagen har studerats. Beredningsgruppen har också tagit upp behovet av kompetens för arbete i andra vårdformer exempelvis intermediära vårdavdelningar, som en del i arbetet med pandemin.

Samarbete med Nationell Plattform för Förbättringskunskap¹⁷ har bidragit i utvecklingen av goda lärandemiljöer. Samverkan med andra aktörer i det Nationella rådet för specialiseringstjänstgöring är en annan stödaktivitet. Rådet har bland annat uppgiften att stödja regionerna att uppnå god kvalitet i utbildningen. Pandemin har påverkat det gångna årets arbete.

Hållbart patientnära teamarbete

Utveckling av arbetssätt sker kontinuerligt i omställningen till en Nära vård och under pandemin har flera nya arbetssätt prövats, och som visat sig vara fram-

---

¹⁷ [Nationella plattformen för förbättringskunskap](https://www.forbattringskunskap.se/) (https://www.forbattringskunskap.se/)

gångsrika. Under våren och hösten pågick ett arbete med att ta fram ett material som kan vara till stöd för fortsatt utveckling av hållbara personcentrerade teambaserade arbetssätt. Arbetet bygger på intervjuer och workshops med experter och personal från regioner och kommuner. Stödmaterialet kommer att färdigställas under våren 2022. Arbetet har försenats på grund av pandemin.

Arbetsrelaterat lärande

I början på året färdigställdes ”Verktyglåda för arbetsplatslärande”. Verktyglådan riktar till verksamhetsnära chefer inom både vård och omsorg. Materialet bygger på forskning och praktikens erfarenheter. Verktyglådan ska stimulera det vardagliga arbetsplatslärandet med fokus på tillfällen då det kan finnas outnyttjad potential att integrera lärande i det vardagliga arbetet. Materialet sprids via olika nätverk och digitala forum, och en förkortad version finns på SKR:s webbplats¹⁸.

I samarbete med Adda (före detta SKL Kommentus) planeras en e-utbildning med utgångspunkt från verktyglådans material.

Kompetensförsörjning och chefsstöd

Nya undersökningar

För att stötta SKR:s medlemmar i arbetet med att rekrytera, behålla, utveckla och ställa om kompetens har två undersökningar genomförts under året.

Den första undersökningen handlar om medarbetarnas syn på digitalisering på arbetsplatsen. Syftet är att följa arbetet med digitalisering ur medarbetarnas perspektiv för att synliggöra möjligheter ur ett kompetensförsörjnings-perspektiv. En annan frågeställning är hur pandemin påverkat medarbetarnas inställning till användandet av digitala verktyg, utifrån en jämförelse med en liknande undersökning som genomfördes och presenterades innan pandemin.

Den andra undersökningen om livslångt lärande syftar till att ta reda på mer om inställningen till studier för att kunna yrkesväxla eller bygga på kompetens bland personer mitt i livet.

---

¹⁸ [Arbetsplatslärande, hälso- och sjukvård och socialtjänst](https://skr.se/skr/arbetsgivarekollektivavtal/personalochkompetensforsorjning/socialtjanstochkommunalhalsoochsjukvard/arbetsplatslarandehalsoochsjukvardochsocialtjanst.55705.html)

(<https://skr.se/skr/arbetsgivarekollektivavtal/personalochkompetensforsorjning/socialtjanstochkommunalhalsoochsjukvard/arbetsplatslarandehalsoochsjukvardochsocialtjanst.55705.html>)

Undersökningarna genomfördes under hösten och resultaten presenteras under våren 2022. Resultaten ska användas för att skapa förståelse för de kompetensutmaningar som hälso- och sjukvården står inför men också visa på lösningar.

Under hösten inleddes även arbete med att följa upp två attityd-undersökningar som gjordes 2019 om intresse för, och attityder till, jobb inom vård och omsorg bland både unga och personer mitt i livet.

Sprida fakta, analys och strategier kring utmaningar

Ett stort fokus under 2021 har varit att beskriva kompetensutmaningen som SKR:s personalprognos från slutet av 2020 lyfte fram. Syftet med kommunikationen har varit att visa på utmaningarna men framförallt lyfta lösningar genom strategier i kompetensförsörjningsarbetet. SKR har vid flera tillfällen under året bjudit in medlemmar och andra samarbetspartners, bland annat Vård- och omsorgscollage, till digitala träffar för dialog om strategierna för att möta kompetensutmaningen.

I slutet av 2021 lanserades också en ny rapport¹⁹ som visar hur arbetsmiljöarbetet gör kommuner och regioner till attraktiva arbetsgivare. Syftet var bland annat att förtydliga arbetsmiljöarbetets del i arbetet med kompetensförsörjningen. Rapporten presenterades i dialog med medlemmar på ett webbsänt seminarium.

Under hösten har också arbete inletts för att samla in och sprida fler goda exempel på hur SKR:s medlemmar arbetar med kompetensförsörjning utifrån de nio strategierna²⁰. Ett filmverktyg har också köpts in för att lättare kunna sprida budskap och fakta om jobben inom hälso- och sjukvård för att nyansera bilden.

Tillsammans med extern aktör har en filmad seminarieserie "Attraktiv äldreomsorg" tagits fram. Syftet med serien är att visa hur framtidens äldreomsorg kommer se ut i ljuset av omställning mot en nära vård. Men också att lyfta fram vilka kompetenser som kommer vara efterfrågade och vad som gör att dagens medarbetare väljer att jobba inom vård och omsorg till äldre. Seminarieserien

---

¹⁹ [Prioritera arbetsmiljöarbetet](https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/prioriteraarbetsmiljoarbetet.59466.html)

(<https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/prioriteraarbetsmiljoarbetet.59466.html>)

²⁰ [Strategier för att möta kompetensutmaningen](https://skr.se/skr/arbetsgivarekollektivavtal/personalochkompetensforsorjning/kompetensforsorjningstrategier.13423.html)

(<https://skr.se/skr/arbetsgivarekollektivavtal/personalochkompetensforsorjning/kompetensforsorjningstrategier.13423.html>)

vill också lyfta fram hur arbetsgivarna bättre kan kommunicera för att lyfta attraktiviteten för jobben. Seminarieserien presenteras under första kvartalet 2022.

Podcast – kompetensförsörjning

SKR har en podcast som syftar till att sprida kunskap, inspiration och goda exempel på hur kommuner och regioner arbetar kring olika delar som rör kompetensförsörjningen. Under året har fyra nya avsnitt släppts. De handlar bland annat om äldreomsorgslyftet och hur arbetsgivare kan använda medlen effektivt för att utveckla verksamhet och behålla personal. Ett avsnitt handlar om hur arbetsgivare kan arbeta med omställning och ledarskapsutveckling samt vikten av att satsa på sina medarbetares arbetsmiljö med särskilt fokus på introduktion, där bland annat forskare medverkar. Målet är att varje avsnitt ska ha minst 1 000 lyssningar över tid. Du hittar podcasten här²¹.

Chefsstöd för digital transformation

Hösten 2020 genomfördes en förstudie med temat Chefsstöd digital transformation. Syftet med förstudien var att ta fram en nulägesbeskrivning av upplevda behov kring utbildning och/eller stöd till vårdens chefer för att säkerställa en fortsatt digital transformation. Under 2021 har ambitionen varit att utveckla de slutsatser som förstudien resulterade i. Genom fördjupade intervjuer med kontaktpersoner från förstudien och genom att även inkludera chefer från kommunerna har arbetet fortsatt. På grund av hög belastning hos SKR:s medlemmar har det dock inte gått att genomföra alla planerade intervjuer, vilket gör resultatet svårt att kvantifiera. I princip pekar det dock i samma riktning som förstudien 2020. Återkopplingen från de intervjuade cheferna har sammanställts till ett diskussionsunderlag. Det kommer att bidra till SKR:s fortsatta arbete med att stödja medlemmarnas digitalisering.

I förstudien 2020 framkom tydligt att de intervjuade cheferna såg särskilda utmaningar med juridiken och önskade stöd i att tolka regelverk och undanröja hinder. Liknande signaler har kommit även från andra håll, bland annat från arbetet inom samverkansmodellen för medicinteknik. Där har det blivit tydligt att det finns produkter som inte kan införas i svensk hälso- och sjukvård på

---

²¹ [Podcast om välfärdens kompetensförsörjning](https://skr.se/skr/arbetsgivarekollektivavtal/sverigesviktigastejobb/valfardenskompetensforsorjning/podcast.31071.html)

(<https://skr.se/skr/arbetsgivarekollektivavtal/sverigesviktigastejobb/valfardenskompetensforsorjning/podcast.31071.html>)

grund av den europeiska lagstiftningen. Regionerna har ökat sin kunskap på området, men det finns fortfarande stor osäkerhet hur lagstiftningen ska tolkas. Det gäller främst hur risker ska bedömas i samband vid överföring av data till tredje land. Detta har lett till att flera regioner har bromsat pågående upphandlingar. SKR har därför under 2021 uppdragit åt en juridisk expert att göra en genomlysning av ett antal medicintekniska produkter utifrån ett IT-säkerhetsperspektiv. Arbetet är ett viktigt stöd för ansvariga chefer och lägger grunden till ett gemensamt lärande för att kunna införa och använda medicintekniska produkter med digitala delar som medför överföring av data.

Minska beroende av hyrpersonal i regionernas hälso- och sjukvård

Landets regioner har sedan 2016 ett gemensamt utvecklingsarbete tillsammans med SKR för att uppnå ett oberoende av inhyrd vårdpersonal. Målet är en vård med en stabil och varaktig bemanning bestående av egna medarbetare, för att utveckla välfärden och för att kunna handleda och utbilda morgondagens medarbetare. Det handlar också om att åstadkomma en förbättrad kvalitet och patientsäkerhet, bättre arbetsmiljö och en kostnadseffektiv vård. Även under 2021 har pandemin kraftigt försvårat regionernas möjligheter att minska användningen av hyrpersonal.

Resultatet för 2021 i den så kallade Bemanningstrenden visar att kostnaden för inhyrd personal inom regionernas hälso- och sjukvård utgjorde 3,9 procent av de totala personalkostnaderna under 2021. Det är en ökning med 0,3 procentenheter jämfört med 2020. Totalt ökade kostnaderna för inhyrd personal med 12 procent, eller 696 miljoner kronor, samtidigt som kostnaderna för egenanställd personal ökade med 4,4 procent, motsvarande 6,9 miljarder kronor.

Pandemin och dess följdverkningar har krävt att all tillgänglig kompetens och personal varit nödvändig att tillvarata oavsett anställningsform. Både akut vård och uppskjuten vård har behövt prioriteras i regionerna, samtidigt som viljan att bidra och möjligheten att låna in eller tillfälligt anställa fler personal ökat. Sjukskrivningar i kombination med karantänsregler har skapat stor personalbrist. Vaccinationerna har inneburit att många regioner behövt täcka upp med inhyrda sjuksköterskor. Kostnadsökningen syns främst inom somatisk vård där kostnaderna för inhyrda sjuksköterskor ökat med 28 procent och för inhyrda läkare med 14 procent. I primärvården ökade kostnaderna för inhyrd personal med totalt 5,7 procent, och i psykiatri med 4,9 procent.

Regionerna behöver nu återuppta arbetet med att systematiskt minska beroendet av inhyrd personal. Det kan exempelvis handla om åtgärder för bättre arbetsmiljö, anpassad dimensionering, satsningar på rekrytering, ersättningsfrågor, nya arbetssätt, men även samarbete mellan regioner. Flera av åtgärderna är långsiktiga och det kommer att ta tid innan full effekt uppnås. Den pandemi som belastat vården de senaste åren har samtidigt gjort att vissa områden flyttat fram sina positioner. Exempelvis har det skett en ökad användning av vård på distans, av nya teambaserade arbetssätt och samarbeten över verksamhetsgränser. Vi ser också ett ökat intresse för vårdutbildningar. Att tillvarata det lärande som skett under pandemin är en del i stödet till regionerna. Arbetet med ett gemensamt ramavtal för hyrpersonal har löpt på och beräknas vara klart hösten 2022.

Karriärmodeller i kommuner och regioner

SKR stödjer det lokala arbetet i regioner och kommuner för att utveckla och implementera karriärmodeller bland annat genom erfarenhetsutbyte och mötesplatser i ett arbetsgivarnätverk. I nätverket deltar centralt utsedda processledare från samtliga regioner och nio kommuner, däribland de tre största kommunerna. Arbetet har som mål att de regioner och kommuner som ingår i nätverket ska ha utvecklat och påbörjat införa karriärmodeller senast december 2022. Arbetet följs kontinuerligt av SKR genom årliga kartläggningar, varav den första genomfördes 2019 då nätverket startades.

Kartläggningarna under pandemiåren har visat att utvecklingen bromsats men att i stort samtliga deltagande kommuner och regioner har gjort framsteg. Kartläggning 2021 visar att sju av de nio kommunerna som ingår i nätverket har utvecklat modeller för sjuksköterskor varav tre kommuner har påbörjat att införa dem. För regionerna har 17 utvecklat karriärmodeller för hälso- och sjukvårdens yrkesgrupper, som sjuksköterskor och/eller barnmorskor, biomedicinska analytiker och röntgensjuksköterskor. Hälften av regionerna hade också påbörjat att införa karriärmodellerna.

Bland nätverkets aktiviteter kan nämnas en webbsänd konferens i början av 2021 och en digital interaktiv konferens i november. Digitala fokusgrupper har hållits kontinuerligt ca två gånger per vecka under vår och höst, där deltagarna har dialog och kunskaps-/erfarenhetsutbyte kring utvalda frågeställningar som deltagarna själva valt. Enligt deltagarna bidrar fokusgrupperna till att upprätthålla engagemang och kontinuitet i arbetet och deltagandet är högt. Även nätverkets ordinarie möten har genomförts digitalt med hög delaktighet. Utöver

digitala möten tillhandahåller SKR en digital plattform där regioner och kommuner har möjlighet till kunskaps- och erfarenhetsutbyte via chatt och fildelning.

AT-tjänster för läkare och Nationella vårdkompetensrådet

SKR har under första halvåret 2021 genomfört omfattande informationsinsatser till regionerna för att underlätta övergången till den nya utbildningsstrukturen för läkare. Delar av informationsinsatserna om införandet har skett i samverkan med Sveriges Läkarförbund och Socialstyrelsen. Information om nya regler har stärkts på tillgängliga hemsidor.

I kontakten med cheftjänstemän i regionerna har särskilt fokus lagts på att synliggöra den kraftiga utökning av regionernas utbildningsuppdrag som de parallella utbildningsstrukturerna innebär de kommande åren. Även behovet av fler AT-tjänster har lyfts fram och möjligheten att korta tidsperioden för AT till 18 månader.

SKR har åtagit sig att stödja regionerna i arbetet med att öka antalet AT-tjänster och underlätta övergången till en ny utbildningsstruktur för läkare. I åtagandet ingick bland annat att ta fram planeringsunderlag för dimensionering av AT-tjänster på nationell och regional nivå åren 2022 - 2024. SKR har valt att inkludera även läkares bastjänstgöring (BT) i planeringsunderlaget för den nationella nivån. Planeringsunderlag AT BT (skr.se)²². Planeringsunderlaget har kommunicerats med relevanta aktörer och redovisats till Socialstyrelsen.

Samverkan med Nationella vårdkompetensrådet har skett genom deltagande i rådets arbetsgrupp för AT och BT-frågor, där också företrädare för Sveriges Läkarförbund och Svenska läkaresällskapet deltar. Utifrån behovet av att skapa utrymme fler AT-tjänster har en workshop genomförts. I workshopen deltog Nationella vårdkompetensrådets arbetsgrupp och ytterligare företrädare för regionerna. Tillsammans diskuterades vilka verksamheter som lämpar sig för AT-läkare att tjänstgöra inom, för att uppnå målen för AT.

När det gäller handledning och AT har SKR gett stöd till Nationella Vårdkompetensrådets arbetsgrupp, genom planering och genomförande av en workshop. Workshopen fokuserade på handledningskapacitet och innovativa handled-

---

²² [Planeringsunderlag AT BT](https://skr.se/download/18.4eabb47217cda83200a8cbe3/1637135078153/Planeringsunderlag-AT-BT.pdf)

(<https://skr.se/download/18.4eabb47217cda83200a8cbe3/1637135078153/Planeringsunderlag-AT-BT.pdf>)

ningsmodeller för att möta det kraftigt ökande behovet av handledning för flera professioner i olika delar av deras utbildning. Behovet av en översyn av regelverket för AT har lyfts i skrivelse från SKR och Sveriges Läkarförbund.

Insatser inom ramen för Vision eHälsa 2025

Överblick och information om samtycken

SKR har i enlighet med överenskommelsen genomfört en fördjupad analys av verksamhetsbehov, tekniska förutsättningar och rättsliga förutsättningar för att kunna utveckla funktioner som möjliggör för invånare att ha överblick över tidigare givna samtycken. Arbetet har skett med fokus på sammanhållen journalföring och har sammanställts i en rapport som går att hitta här: [Invånarens samtycken på 1177.se - Inera](https://www.inera.se/utveckling/genomforda-projekt-och-utredningar/invanarens-samtycken-pa-1177.se/)²³.

Arbetet kommer att tas vidare under 2022 och i ett första steg förs dialog med regionerna för att undersöka intresset av att gå vidare i ett konkret utvecklingsprojekt.

Strukturerad vårdinformation och standardisering

Under 2021 har det regiongemensamma arbetet fortsatt att utvecklas och breddas utifrån det arbete som bedrivits de senaste åren. Inom ramen för Nationella Samverkansgruppen för strukturerad vårdinformation pågår ett antal aktiviteter som syftar till gemensam tillämpning av termer, kodverk, klassifikationer m.m. Arbetet drivs tillsammans med olika programområden inom Nationellt system för kunskapsstyrning för hälso- och sjukvården. Som exempel kan nämnas arbeten inom patologi, laboratorieverksamhet, levnadsvanor och användning av Snomed CT. Inom ramen för samverkansgruppen pågår även en satsning på att effektivisera informationsförsörjningen mellan vårdinformationssystem och Nationella Kvalitetsregister.

Arbetet med strukturerad vårdinformation sker i nära dialog med relevanta statliga myndigheter och i tillämpliga delar med standardiserings-organisationerna.

Trygg och säker informationshantering

SKR har, i samverkan med regionerna, under 2021 genomfört en uppföljning av regionernas arbete med informationssäkerhet. Arbetet med att sammanställa

---

²³ [Invånarens samtycken på 1177](https://www.inera.se/utveckling/genomforda-projekt-och-utredningar/invanarens-samtycken-pa-1177.se/) (<https://www.inera.se/utveckling/genomforda-projekt-och-utredningar/invanarens-samtycken-pa-1177.se/>)

resultatet av uppföljningen pågår och kommer att slutföras genom publicering av en sammanfattande rapport.

Därutöver sker kontinuerliga dialoger mellan SKR och regioner angående informations- och cybersäkerhet i syfte att dela erfarenheter, sprida goda exempel och identifiera behov av samverkan. Under pandemin har vikten av ett kontinuerligt och proaktivt arbete med informations- och cybersäkerhet blivit än tydligare, inte minst eftersom det förekommit externa hot och attacker mot informationsmiljöer.

Förstärkning av ambulanssjukvården

Strukturer för samverkan

SKR har under 2021 arbetat för att utveckla stödet till regionerna avseende utveckling av ambulanssjukvården. Ett nätverk finns för ambulanssjukvård med representanter utsedda av hälso- och sjukvårdsdirektörerna. I nätverket finns representation från samtliga regioner, nätverket samordnas av SKR. Inom nätverket finns arbetsgrupper som fokuserar på olika frågeställningar. Arbeta har genomförts för att ytterligare formalisera nätverket och ett antal arbetsgrupper har tillkommit inom ramen för arbetet med överenskommelsen om förstärkning av ambulanssjukvården.

Gränsöverskridande samverkan med nordiska grannländer

Arbete har fortgått under året för att författningar i Sverige ska stödja gränsöverskridande samverkan med våra grannländer avseende prehospital vård. Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att identifiera och beskriva juridiska hinder i den gränsöverskridande ambulanssjukvården, vilket initierats av en hemställan från SKR. Den arbetsgrupp med representanter från de regioner som berörs av gränssamverkan har arbetat för att bidra till att myndigheterna har så heltäckande bild som möjligt av frågeställningarna ur regionernas perspektiv.

Prehospitala akutpsykiatriska bedömningar

En arbetsgrupp har arbetat med utveckling av prehospitala akutpsykiatriska bedömningar, där representanter från både ambulans och psykiatri ingår. Inom ramen för detta arbete stödjer SKR regionerna bland annat i deras arbete utifrån statsbidrag för utveckling av den prehospitala akutvården för patienter med psykisk ohälsa.

Lärande under pandemin

Under pandemin har omfattande insatser gjorts för att kontinuerligt utveckla samverkan mellan regionerna. SKR har genom nätverket för ambulanssjukvård möjliggjort ytor för digitala möten och plattformar för lärande och dialog. Regionerna har därigenom kunnat lyfta olika frågeställningar och fått stöd av varandra i lärande och utveckling.

Under 2021 har en samarbetsgrupp skapats specifikt för de regioner som har helikopterverksamhet. Där har huvudfokus varit utveckling för att möta behoven under pandemin.

Samverkan mellan regionerna har utvecklats och regioner med resurser för luftburna ambulanstransporter har under pandemin kunnat tillfrågas från andra regioner om möjlighet att bistå med resurser för transport av IVA-patient. Luftburna ambulanstransport med ambulanshelikopter och ambulansflygplan är att föredra vid medellånga till långa distanser, då den transportmedicinska kunskapen inom deras verksamheter är hög och tiden för transport blir kortare.

Inre befäl vid larmcentral

En arbetsgrupp har arbetat med projektet ”Inre befäl” vid larmcentral. Funktionen utgörs av en regionsanställd ambulanssjuksköterska med mandat för hantering av operativa ledningsfrågor, dirigering, logistik och arbetsmiljö i funktion vid larmcentral. Inre befälsfunktioner har startats i regionerna Blekinge, Kronoberg, Kalmar och Dalarna och är under uppstart i fler regioner. Arbetsgruppen har belyst funktionen i en intern rapport som presenterats för SKR:s chefsnätverk för hälso- och sjukvårdsdirektörer. Arbetsgruppen arbetar vidare med frågan och en rapport kommer att presenteras under 2022.

Samverkan med andra aktörer

Samverkan med Försvarmakten (FM) och Sjöfartsverket (SjöV) har fortsatt utvecklats under året. I denna samverkan har även Socialstyrelsen varit delaktig. Medicinsk personal från några regioner har övat för att kunna arbeta i FM:s helikoptrar och Herkulesplan samt SjöV:s helikoptrar. Fyra av SjöV:s fem baser är nu operativa för att kunna flyga IVA-patienter när behov uppstår. Redan våren 2020 genomfördes IVA-transporter med FM:s helikoptrar, men samverkan har utvecklats kontinuerligt. Även Herkulesplan och SjöV:s helikoptrar har bidragit med att transportera IVA-patienter under 2021.

Förenklad rutin för beställning av transport

En förenklad rutin för beställning av transport av IVA-patienter med anledning av covid-19 har utarbetats och används sedan 30 april 2021. Den innebär att beställning görs via varje regions ordinarie larmväg och beställningscentral. När ordinarie resurser är uttömda av medicinska eller logistiska skäl, kopplar larmcentralen beställningen vidare till Sjukvårdens Larmcentral i Uppsala län. De gör en förfrågan till regioner med ytterligare tillgängliga resurser inklusive

Försvarmakten och Sjöfartsverket via JRCC²⁴. Detta för att förenkla beställning och möjliggöra nyttjande av befintliga resurser på ett effektivare sätt.

---

²⁴ Joint Rescue Coordination Center

Årsrapport – God och nära vård 2021

I kommuner och regioner pågår mängder av aktiviteter för att utveckla den Nära vården. I detta arbete har SKR en central roll att stödja sina medlemmar. Stödet utvecklas utifrån ett personcentrerat förhållningssätt. I denna årsrapport kan du läsa mer om det stöd som SKR ger utifrån överenskommelsen med regeringen God och nära vård 2021 - en omställning av hälso- och sjukvården med primärvården som nav. Under 2021 handlade det till exempel om stöd för ledarskap, lärande, forskning och kunskapsutveckling, utvecklad kompetensförsörjning och ändamålsenliga ersättningsmodeller.

Upplysningar om innehållet
Helena Henningson, helena.henningson@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2022
ISBN: 978-91-8047-015-5
Text: Helena Henningson